

ACADEMIC SPECTRUM

2026-yil 2-son

Ilmiy-metodik jurnal
Научно методический журнал
Scientific and Methodical Journal

ISSN

3093-9089

Вухоро - 2026

ACADEMIC SPECTRUM

Ilmiy-metodik jurnal
Научно методический журнал
Scientific and Methodical Journal

№ 2-Son 2026-yil

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Buxoro viloyat Axborot va Ommaviy kommunikatsiyalar boshqarmasi tomonidan 2025-yil 26-dekabrdagi №1273056 sonli guvohnoma bilan ro‘yxatga olingan

BOSH MUHARRIR:

Axmadov Nazirjon Rahmat o‘g‘li

Psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

TAHRIRIYAT KENGASHI A‘ZOLARI

Кулешов Валерий Владимирович - pedagogika fanlari doktori, professor
Rossiya Fanlar akademiyasining akademigi (Ukraina).

Andriyenko Yelena Vasilyevna - pedagogika fanlari doktori, professor
(Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Fizika, matematika, axborot va
texnologiya ta‘limi instituti, Novosibirsk, Rossiya).

Romm Tatyana Aleksandrovna - pedagogika fanlari doktori, professor
(Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Tarix, gumanitar va ijtimoiy ta‘lim
instituti, Novosibirsk, Rossiya).

Olimov Shirinboy Sharofovich — pedagogika fanlari doktori, professor
(Buxoro davlat universiteti “Pedagogika” kafedrasini mudiri).

Zaripov Lochin Rustamovich - pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
(O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy
ta‘limni rivojlantirish ilmiy-tadqiqot markazi, O‘quv-uslubiy faoliyatni
takomillashtirish boshqarma boshlig‘i).

Safarov Dilmurod Xalimovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), professor
(Navoiy viloyati pedagogik mahorat markazi Akademik faoliyat bo‘yicha direktor
o‘rinbosari)

Nazarov Akmal Mardonovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), professor
(Buxoro davlat universiteti Yoshlar masalalari va ma`naviy-ma`rifiy ishlar bo‘yicha
birinchi prorektor).

Rustamov Shavkat Shuhrat o‘g‘li - psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent
(Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini mudiri).

Ganjiyev Feruz Furqatovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent
(Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini professori).

Ismatova Dilafruz Tuymuratovna - psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa
doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini dotsenti).

Muxlisov Sodiqjon Saidjonovich - pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori
(PhD), (Buxoro davlat universiteti “Axborot tizimlari va raqamli texnologiyalar
kafedrasini dotsenti).

Tilavov Muxtor Hasan o‘g‘li - psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori
(PhD), (Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini dotsenti).

Mas‘ul kotib:

Dehqonboyev Shohjahon Oybek o‘g‘li – Buxoro davlat universiteti
Psixologiya kafedrasini o‘qituvchisi

EDITOR-IN-CHIEF:

Akhmadov Nazirjon Rahmat o‘g‘li — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor.

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD:

Valeriy Vladimirovich Kuleshov — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academician of the Russian Academy of Sciences (Ukraine).

Elena Vasilyevna Andrienko — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Novosibirsk State Pedagogical University, Institute of Physics, Mathematics, Information and Technological Education, Novosibirsk, Russia).

Tatyana Aleksandrovna Romm — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Novosibirsk State Pedagogical University, Institute of History, Humanities and Social Education, Novosibirsk, Russia).

Shirinboy Sharofovich Olimov — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Bukhara State University, Head of the “Pedagogy” Department).

Lochin Rustamovich Zaripov — Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor (Research Center for the Development of Higher Education under the Ministry of Higher Education, Science and Innovations of the Republic of Uzbekistan, Head of the Department for Improvement of Educational and Methodological Activities).

Dilmurod Xalimovich Safarov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Professor (Navoi Regional Center for Pedagogical Excellence, Deputy Director for Academic Affairs).

Akmal Mardonovich Nazarov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Professor (Bukhara State University, First Vice-Rector for Youth Affairs and Spiritual-Educational Work).

Shavkat Shuhrat o‘g‘li Rustamov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Associate Professor (Bukhara State University, Head of the “Psychology” Department).

Feruz Furqatovich Ganjiyev — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Associate Professor (Bukhara State University, Professor of the “Psychology” Department).

Dilafuz Tuymuratovna Ismatova — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychological Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, “Psychology” Department).

Sodiqjon Saidjonovich Mukhlisov — Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, “Information Systems and Digital Technologies” Department).

Muxtor Hasan o‘g‘li Tilavov — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychological Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, “Psychology” Department).

EXECUTIVE SECRETARY:

Dehqonboyev Shohjahon Oybek o‘g‘li — Lecturer, Department of Psychology, Bukhara State University.

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

Ахмадов Назирджон Рахмат угли — доктор философии по психологии (PhD), доцент.

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОГО СОВЕТА:

Кулешов Валерий Владимирович — доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии наук (Украина).

Андрienко Елена Васильевна — доктор педагогических наук, профессор (Новосибирский государственный педагогический университет, Институт физики, математики, информационных и технологических наук, г. Новосибирск, Россия).

Ромм Татьяна Александровна — доктор педагогических наук, профессор (Новосибирский государственный педагогический университет, Институт истории, гуманитарных и социальных наук, г. Новосибирск, Россия).

Олимов Ширинбой Шарофович — доктор педагогических наук, профессор (Бухарский государственный университет, заведующий кафедрой «Педагогика»).

Зарипов Лочин Рустамович — доктор педагогических наук (DSc), профессор (Научно-исследовательский центр развития высшего образования при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан, начальник управления совершенствования учебно-методической деятельности).

Сафаров Дилмурод Халимович — доктор психологических наук (DSc), профессор (Навоийский областной центр педагогического мастерства, заместитель директора по академической деятельности).

Назаров Акмал Мардонович — доктор психологических наук (DSc), профессор (Бухарский государственный университет, первый проректор по делам молодежи и духовно-просветительской работе).

Рустамов Шавкат Шухрат угли — доктор психологических наук (DSc), доцент (Бухарский государственный университет, заведующий кафедрой «Психология»).

Ганжиев Феруз Фуркатович — доктор психологических наук (DSc), доцент (Бухарский государственный университет, профессор кафедры «Психология»).

Исмадова Дилафруз Туймуратовна — доктор философии (PhD) по психологическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Психология»).

Мухлисов Содикжон Саиджонович — доктор философии (PhD) по педагогическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Информационные системы и цифровые технологии»).

Тилавов Мухтор Хасан угли — доктор философии (PhD) по психологическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Психология»).

ОТВЕТСТВЕННЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

Дехконбоев Шохжахон Ойбек угли — преподаватель кафедры «Психология» Бухарского государственного университета.

Ismatova Dilafruz To‘ymuratovna

Psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent.

ZAMONAVIY JAMIYATDA OILAVIY QADRIYATLAR TRANSFORMATSIYASI: AN‘ANAVIY MODEL DAN INDIVIDUALISTIK MODELGA O‘TISH JARAYONI

Annotatsiya. Mazkur maqolada zamonaviy jamiyat sharoitida oilaviy qadriyatlarning transformatsiyasi, xususan an‘anaviy kollektivistik modeldan individualistik modelga o‘tish jarayoni tahlil qilinadi. Globallashuv, urbanizatsiya, migratsiya jarayonlari, bozor iqtisodiyoti munosabatlari hamda raqamli texnologiyalar rivoji oilaning tuzilishi va funksiyalariga sezilarli ta‘sir ko‘rsatmoqda. An‘anaviy oilada ustuvor bo‘lgan jamoaviylik, qarindoshlik rishtalarining mustahkamligi va qat‘iy gender rollari o‘rnini asta-sekin shaxsiy erkinlik, o‘zini ro‘yobga chiqarish va individual manfaatlariga asoslangan qarashlar egallamoqda. Mazkur jarayon nikoh institutining mazmuni, ota-onalik mas‘uliyati, qaror qabul qilish mexanizmlari hamda oiladagi kuch muvozanatining o‘zgarishiga olib kelmoqda. Tadqiqotda ijtimoiy-falsafiy va sotsiologik yondashuvlar asosida mazkur transformatsiyaning ijobiy va salbiy jihatlari yoritiladi. Shuningdek, individualizmning kuchayishi natijasida oilaviy barqarorlik, ajrimlar ko‘rsatkichi va avlodlararo munosabatlarda yuz berayotgan o‘zgarishlar tahlil qilinadi. Xulosa sifatida, zamonaviy oilaviy model an‘anaviy qadriyatlarni inkor etmasdan, ularni yangi ijtimoiy sharoitga moslashtirish zarurligi asoslab beriladi.

Kalit so‘zlar: oilaviy qadriyatlar, transformatsiya, an‘anaviy model, individualistik model, globallashuv, gender rollari, nikoh instituti, ijtimoiy o‘zgarish.

Аннотация. В статье анализируется трансформация семейных ценностей в условиях современного общества, в частности процесс перехода от традиционной коллективистской модели семьи к индивидуалистической. Глобализация, урбанизация, миграционные процессы, рыночная экономика и развитие цифровых технологий существенно влияют на структуру и функции семьи. Традиционные ценности, основанные на коллективизме, прочных родственных связях и устойчивых гендерных ролях, постепенно уступают место принципам личной свободы, самореализации и индивидуальных интересов. Данные изменения отражаются на институте брака, родительской ответственности, механизмах принятия решений и распределении власти внутри семьи. В исследовании с социально-философской и социологической позиций рассматриваются как позитивные, так и негативные аспекты данного процесса. Особое внимание уделяется влиянию индивидуализации на стабильность семьи, рост числа разводов и трансформацию межпоколенческих отношений. В заключении обосновывается необходимость гармоничного сочетания традиционных семейных ценностей с требованиями современной социальной реальности.

Ключевые слова: семейные ценности, трансформация, традиционная модель, индивидуализм, глобализация, гендерные роли, институт брака, социальные изменения.

Abstract. This article examines the transformation of family values in contemporary society, focusing on the transition from a traditional collectivist family model to an individualistic one. Processes such as globalization, urbanization, migration, market economy development, and the rapid growth of digital technologies significantly influence the structure and functions of the family. Traditional values based on collectivism, strong kinship ties, and clearly defined gender roles are gradually being replaced by principles of personal autonomy, self-realization, and individual interests. These changes affect the institution of marriage, parental responsibility, decision-making mechanisms, and the balance of power within the family. Using socio-philosophical and sociological approaches, the study analyzes both the positive and negative aspects of this transformation. Particular attention is paid to the impact of increasing individualism on family stability, rising divorce rates, and shifts in intergenerational relationships. The article concludes that modern family models should not reject traditional values entirely but rather adapt them to new social realities.

Key words: family values, transformation, traditional model, individualism, globalization, gender roles, marriage institution, social change.

Kirish. Jamiyat taraqqiyoti davomida oila doimo eng muhim ijtimoiy institutlardan biri sifatida namoyon bo‘lib kelgan. U nafaqat biologik avlodni davom ettirish, balki ijtimoiylashuv, qadriyatlar uzviylikini ta‘minlash, ma‘naviy-axloqiy me‘yorlarni shakllantirish va jamiyat barqarorligini mustahkamlash kabi fundamental funksiyalarni bajaradi. Shu bois oilada yuz berayotgan har qanday o‘zgarishlar keng ijtimoiy tizimning transformatsiyasi bilan bevosita bog‘liqdir. Ayniqsa, zamonaviy globallashuv jarayonlari, urbanizatsiya sur‘atlarining ortishi, migratsiya oqimlarining kengayishi, bozor iqtisodiyoti tamoyillarining mustahkamlanishi hamda raqamli texnologiyalar rivoji oilaning mazmuni va shakliga sezilarli ta‘sir ko‘rsatmoqda.

An‘anaviy jamiyatda oila, avvalo, kollektiv manfaatlar ustuvor bo‘lgan, qat‘iy ijtimoiy va gender rollari belgilangan, avlodlararo uzviylik kuchli saqlangan tuzilma sifatida namoyon bo‘lgan. Bunday modelda shaxs ko‘proq jamoa – oila va qarindosh-urug‘doirasidagi majburiyatlar orqali o‘z o‘rnini topgan. Biroq zamonaviy ijtimoiy makonda individual erkinlik, shaxsiy tanlov va o‘zini ro‘yobga chiqarish g‘oyalari tobora kuchayib, oilaviy munosabatlar tizimida yangi qadriyatlar shakllanmoqda. Natijada an‘anaviy kollektivistik modeldan individualistik modelga o‘tish jarayoni yuz bermoqda.

Mazkur transformatsiya biryoqlama jarayon emas. Bir tomondan, u shaxs huquq va erkinliklarining kengayishi, gender tengligining mustahkamlanishi, nikoh va ota-onalik mas‘uliyatining ongli ravishda anglanishi kabi ijobiy tendensiyalarni yuzaga keltirmoqda. Ikkinchi tomondan esa, oilaviy barqarorlikning susayishi, ajrimlar sonining ortishi, avlodlararo aloqalarning zaiflashuvi kabi muammolarni ham keltirib chiqarmoqda. Demak, oilaviy qadriyatlar transformatsiyasi murakkab, ko‘p omilli va ziddiyatli jarayon sifatida namoyon bo‘ladi.

Shu nuqtai nazardan, zamonaviy jamiyatda oilaviy qadriyatlarning an‘anaviy modeldan individualistik modelga o‘tish jarayonini ilmiy tahlil qilish dolzarb ahamiyat kasb etadi. Ushbu tadqiqot oilaning ijtimoiy mohiyatini qayta anglash, qadriyatlar evolyutsiyasini tushuntirish hamda zamonaviy oilaviy munosabatlar rivojlanishining istiqbolli yo‘nalishlarini aniqlashga qaratilgan.

Adabiyotlar tahlili. Zamonaviy jamiyatda oilaviy qadriyatlar transformatsiyasi masalasi ijtimoiy-falsafiy va sotsiologik tafakkur tarixida muhim o‘rin egallaydi. Oila institutining evolyutsiyasini tushuntirishga qaratilgan dastlabki nazariy yondashuvlar klassik sotsiologiya vakillari tomonidan ishlab chiqilgan bo‘lib, ular bugungi transformatsiya jarayonlarini anglashda metodologik asos vazifasini bajaradi. Xususan, Émile Durkheim oila va nikohni ijtimoiy birdamlik shakllari bilan bog‘lab, an‘anaviy jamiyatda mexanik birdamlik ustuvor bo‘lsa, zamonaviy jamiyatda organik birdamlik kuchayishini ta‘kidlagan. Uning fikricha, mehnat taqsimotining chuqurlashuvi shaxsning mustaqilligini oshiradi va bu jarayon oilaviy munosabatlarning mazmuniga ham bevosita ta‘sir ko‘rsatadi.

Oilani ijtimoiy institut sifatida tizimli tahlil qilishda Talcott Parsonsning struktur-funksional yondashuvi alohida ahamiyatga ega. U sanoatlashgan jamiyat sharoitida “yadro oila” modelining ustuvorligini asoslab, er va ayol rollarining differensiallashuvi oilaning barqaror faoliyatini ta‘minlashini qayd etgan. Biroq keyingi tadqiqotlar shuni ko‘rsatdiki, postindustrial jamiyatda qat‘iy rollar tizimi asta-sekin yemirilib, gender tengligi va individual tanlov tamoyillari kuchaymoqda. Bu jarayonni chuqur tahlil qilgan olimlardan biri Anthony Giddens bo‘lib, u “sof munosabatlar” (pure relationship) konsepsiyasini ilgari suradi. Giddensga ko‘ra, zamonaviy nikoh va yaqin munosabatlar an‘anaviy majburiyatlardan ko‘ra ko‘proq o‘zaro qoniqish va shaxsiy manfaatlariga asoslanadi, bu esa individualistik modelning kuchayishidan dalolat beradi.

Individualizatsiya jarayonini ijtimoiy risklar va kech modernlik sharoiti bilan bog‘lagan Ulrich Beck va Elisabeth Beck-Gernsheim oilaning “an‘anaviy taqdir birligi”dan “tanlov birligi”ga aylanishini ta‘kidlaydilar. Ularning fikricha, zamonaviy jamiyatda shaxs hayot yo‘lini mustaqil belgilaydi, nikoh va oila esa barqaror ijtimoiy majburiyatdan ko‘ra ko‘proq individual loyiha sifatida qaraladi. Bu yondashuv oilaviy qadriyatlar transformatsiyasining ziddiyatli mohiyatini — erkinlik kengayishi bilan bir qatorda beqarorlik xavfi ortishini — ilmiy asosda yoritib beradi.

Rus sotsiologik maktabida ham oila transformatsiyasi masalasi keng tadqiq etilgan. Masalan, Анатолий Антонов oilani demografik va ijtimoiy barqarorlik omili sifatida ko‘rib, zamonaviy jamiyatda tug‘ilish ko‘rsatkichlarining pasayishi va ajrimlarning ortishini individualistik qadriyatlar

kuchayishi bilan bog‘laydi. Валентина Борисовна Голофаст esa oiladagi rollar transformatsiyasi va ayollarning ijtimoiy faolligi oshishi natijasida an’anaviy patriarxal modelning zaiflashuvini tahlil qiladi. Shuningdek, Сергей Игоревич Голод tadqiqotlarida nikoh motivatsiyasining o‘zgarishi, pragmatik va emotsional omillarning ustuvorligi zamonaviy oilaning yangi tipologiyasini shakllantirayotganini ko‘rsatadi.

Xorijiy adabiyotlarda postmodern yondashuv doirasida oilaning pluralistik shakllari — fuqarolik nikohi, yolg‘iz ota-onalik, farzandsiz oilalar va boshqa alternativ modellarning ko‘payishi — individualizmning ijtimoiy ifodasi sifatida talqin qilinadi. Feministik nazariya vakillari gender tengligi va iqtisodiy mustaqillikni oilaviy munosabatlarning demokratlashuvi bilan bog‘laydilar, bu esa an’anaviy rollar tizimining qayta ko‘rib chiqilishiga olib kelmoqda.

Umuman olganda, rus va xorijiy olimlar tadqiqotlari oilaviy qadriyatlar transformatsiyasi ko‘p omilli, murakkab va qarama-qarshi jarayon ekanini ko‘rsatadi. Klassik nazariyalar oilaning ijtimoiy barqarorlikdagi o‘rnini asoslab bergan bo‘lsa, zamonaviy konsepsiyalar individualizatsiya, globalizatsiya va gender tengligi sharoitida uning yangi mazmun kasb etayotganini yoritadi. Shu tariqa, ilmiy adabiyotlar tahlili an’anaviy modeldan individualistik modelga o‘tish jarayoni tasodifiy emas, balki chuqur ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy o‘zgarishlar bilan shartlangan tarixiy evolyutsiya natijasi ekanini tasdiqlaydi.

Muhokama. Zamonaviy jamiyatda oilaviy qadriyatlarning an’anaviy modeldan individualistik modelga o‘tish jarayoni murakkab va ko‘p qirrali ijtimoiy hodisa sifatida namoyon bo‘lmoqda. Ushbu jarayonni bir yoqlama — faqat ijobiy yoki faqat salbiy tendensiya sifatida baholash ilmiy jihatdan to‘g‘ri emas, chunki u jamiyat taraqqiyotining umumiy dinamikasi bilan uzviy bog‘liq holda shakllanmoqda. Muhokama jarayonida mazkur transformatsiyaning ijtimoiy, iqtisodiy, madaniy va psixologik omillari o‘zaro ta’sirda ekanini ko‘rish mumkin.

Avvalo, individualizmning kuchayishi shaxs maqomi va huquqlarining kengayishi bilan chambarchas bog‘liqdir. An’anaviy oilada qarorlar ko‘pincha kollektiv manfaatlar yoki katta avlod vakillari tomonidan belgilanar edi. Zamonaviy modelda esa nikoh, kasb tanlash, yashash tarzi va farzandlar soni kabi masalalar shaxsiy tanlov asosida hal etilmoqda. Bu holat inson erkinligi va o‘zini ro‘yobga chiqarish imkoniyatlarini kengaytiradi, ayniqsa ayollarning ijtimoiy faolligi va iqtisodiy mustaqilligi ortishi bilan gender tengligi mustahkamlanmoqda. Natijada oiladagi hokimiyat va mas’uliyat taqsimoti yanada demokratik tus olmoqda.

Shu bilan birga, individual manfaatlarning ustuvorligi oilaviy barqarorlikka yangi sinovlarni ham olib kelmoqda. Agar an’anaviy modelda nikoh ko‘proq ijtimoiy majburiyat sifatida qabul qilingan bo‘lsa, individualistik modelda u ko‘proq emotsional qoniqish va shaxsiy ehtiyojlarni ta’minlash vositasiga aylanmoqda. Bu esa munosabatlar qoniqarsiz bo‘lgan taqdirda ajrim ehtimolini oshiradi. Demak, nikohning mustahkamligi tashqi ijtimoiy nazoratga emas, balki ichki psixologik moslik va o‘zaro hurmatga bog‘liq bo‘lib bormoqda.

Transformatsiya jarayoni avlodlararo munosabatlarda ham sezilarli o‘zgarishlarni yuzaga keltirmoqda. Katta avlod vakillari ko‘pincha an’anaviy qadriyatlarni saqlab qolish tarafdori bo‘lsa, yoshlar shaxsiy mustaqillik va individual tanlovni ustuvor deb biladi. Bu esa qadriyatlar to‘qnashuvini yuzaga keltirishi mumkin. Biroq mazkur ziddiyatni faqat konflikt sifatida emas, balki qadriyatlar evolyutsiyasining tabiiy bosqichi sifatida ham talqin etish mumkin. Chunki har bir tarixiy davr o‘zining ijtimoiy-iqtisodiy sharoitiga mos oilaviy modelni shakllantiradi.

Raqamli texnologiyalar va axborot makonining kengayishi ham oilaviy munosabatlar mazmuniga sezilarli ta’sir ko‘rsatmoqda. Virtual muloqot shakllarining ko‘payishi, ijtimoiy tarmoqlarda faoliyat yuritish, global madaniyatning kirib kelishi shaxsning dunyoqarashini kengaytiradi, biroq ba’zan real ijtimoiy aloqalarning zaiflashishiga ham sabab bo‘lishi mumkin. Shunday ekan, zamonaviy oilada emotsional yaqinlikni saqlash va ishonch muhitini mustahkamlash yanada dolzarb vazifaga aylanmoqda.

Muhokama natijalari shuni ko‘rsatadiki, an’anaviy modeldan individualistik modelga o‘tish jarayoni inkor etish yoki to‘liq qabul qilishni talab qilmaydi. Aksincha, samarali ijtimoiy rivojlanish uchun mazkur ikki modelning konstruktiv jihatlarini uyg‘unlashtirish muhimdir. Ya’ni, shaxs erkinligi va o‘zini namoyon etish huquqi an’anaviy oilaviy birdamlik, o‘zaro mas’uliyat va ma’naviy

qadriyatlar bilan muvozanatda bo‘lishi zarur. Faqat shundagina zamonaviy oila ijtimoiy barqarorlikni ta’minlovchi, ayni paytda shaxs kamolotiga xizmat qiluvchi institut sifatida o‘z ahamiyatini saqlab qoladi.

Xulosa. Zamonaviy jamiyatda oilaviy qadriyatlarning an’anaviy modeldan individualistik modelga o‘tish jarayoni chuqur ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy o‘zgarishlar bilan shartlangan murakkab evolyutsion jarayon ekanligi tahlillar asosida yaqqol namoyon bo‘ladi. Oila har doim jamiyatning tayanch instituti bo‘lib kelgan bo‘lsa-da, uning ichki tuzilishi, rollar tizimi va qadriyatlar iyerarxiyasi tarixiy sharoitga mos ravishda o‘zgarib borgan. Bugungi kunda globallashuv, urbanizatsiya, migratsiya, bozor iqtisodiyoti munosabatlari hamda raqamli texnologiyalar rivoji shaxsning ijtimoiy faolligi va mustaqilligini oshirib, individualistik qarashlarning kuchayishiga zamin yaratmoqda.

Natijada an’anaviy kollektiv manfaatlarga asoslangan, qat’iy gender rollari va avlodlararo uzviylikka tayangan model asta-sekin o‘z o‘rnini shaxs erkinligi, tenglik, o‘zini ro‘yobga chiqarish va ongli tanlov tamoyillariga asoslangan modelga bo‘shatmoqda. Bu jarayon ijobiy jihatdan inson huquq va erkinliklarining kengayishi, oiladagi demokratik muhitning mustahkamlanishi, gender tengligining qaror topishi bilan tavsiflansa, salbiy tomondan oilaviy barqarorlikning nisbatan zaiflashuvi, ajrimlar ko‘rsatkichining ortishi va avlodlararo ziddiyatlarning kuchayishi bilan ifodalanadi.

Shu bois zamonaviy oilaning istiqboldagi rivoji an’anaviy va individualistik qadriyatlar o‘rtasida muvozanat topa olishiga bog‘liqdir. Eng maqbul yo‘l — tarixiy-madaniy merosni saqlagan holda, uni zamon talablari bilan uyg‘unlashtirishdir. Faqat shundagina oila jamiyat barqarorligini ta’minlovchi va shaxs kamolotiga xizmat qiluvchi asosiy ijtimoiy institut sifatidagi o‘z mavqegini mustahkamlab qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Durkheim É. The Division of Labor in Society. – New York : Free Press, 1997. – 354 p.
2. Parsons T., Bales R. F. Family, Socialization and Interaction Process. – Glencoe : Free Press, 1955. – 422 p.
3. Giddens A. The Transformation of Intimacy: Sexuality, Love and Eroticism in Modern Societies. – Stanford : Stanford University Press, 1992. – 216 p.
4. Beck U., Beck-Gernsheim E. Individualization: Institutionalized Individualism and Its Social and Political Consequences. – London : SAGE Publications, 2002. – 221 p.
5. Beck U. Risk Society: Towards a New Modernity. – London : SAGE Publications, 1992. – 260 p.
6. Антонов А. И. Социология семьи : учебник. – М. : ИНФРА-М, 2010. – 640 с.
7. Голод С. И. Семья и брак: историко-социологический анализ. – СПб. : Петрополис, 1998. – 272 с.
8. Голофаст В. Б. Социология семьи и брака. – СПб. : Изд-во Санкт-Петербургского университета, 2006. – 304 с.
9. Чернова Ж. В. Современная семья: трансформация ценностей и ролей. – М. : Логос, 2012. – 256 с

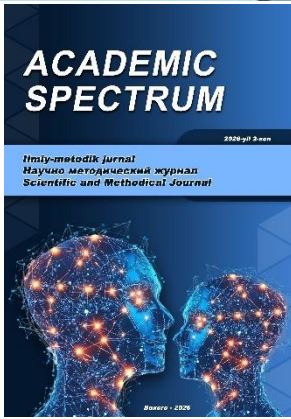
MUNDARIJA:

Qurbonov G‘ulomjon G‘afurovich Ochilboyeva Maftuna Dilshod qizi	<i>Matematik ta’limda differensial yondashuv tushunchasi va uning shakllanishining hozirgi holati</i>	6
Xusanova Gulasal Shuhratjon qizi Husanboyeva Xurshidabonu Muhammadamin qizi	<i>Axborot texnologiyalarining chet tilini o‘qitish metodikasidagi o‘rni va ahamiyati</i>	10
Nasirdinova Gulshoda Donyorbek qizi Abdumalikova Marjona Doniyorjon qizi	<i>Kollaborativ o‘qitish texnologiyasi “boshlang‘ich ta’lim pedagogikasi” faniga tatbiq etish imkoniyati</i>	13
Alimdjanova Dilbar Negmatovna	<i>Jamoat salomatligini fanini o‘qitishda mualliflik pedagogik texnologiyalari</i>	18
Raximova Nasiba Nuriddinovna	<i>O‘smirlarda agressiya muammosini o‘rganishning nazariy-metodologik asoslari</i>	22
Bozorova Nazokat Mamasoatovna	<i>Tarixiy podkastlar va videobloglar o‘quvchilarning kognitiv faolligini rivojlantirish shakli sifatida</i>	26
To‘rayeva Dilovar Naimovna	<i>Kichik yoshdagi o‘quvchilarning badiiy asarni tahlil etishdagi psixologik xususiyatlari</i>	30
Bobomurodova Mahzuna Ortiq qizi	<i>Gidronimlarda geografik va tarixiy omillarning aks etishi</i>	33
Giyasova Zuxra Raxmatullayevna	<i>Gaz molekulalarining tezliklar bo‘yicha taqsimoti: desmos yordamida raqamli vizualizatsiya va didaktik imkoniyatlar</i>	36
Bekimbetova Gulnaz Nabatovna	<i>Methodology for using educational materials on natural resources in theoretical classes</i>	43
Narmuradova Rayhon Uktamovna	<i>Huquqni muhofaza qiluvchi organlar xodimlarini psixologik tahlilga o‘rgatishning ahamiyati</i>	48
Itolmasova Nafisa Furqatovna	<i>Kasbiy qobiliyat tushunchasi va uning psixologik asoslari</i>	51
Yunusova Sohiba Abdulmamidovna Raxmataliyeva Marjona Xurshidjon qizi	<i>Jarayonlarni boshqarishda rejining va kaizen uslublari asosida samaradorlikni oshirish</i>	54
Narmuradova Rayhon Uktamovna	<i>Jinoyat sodir etishda affekt holatining psixologik va huquqiy bahosi</i>	57
Ismatova Kamola Azizjon qizi	<i>Bola psixik taraqqiyotida oilaning ahamiyati</i>	60
Ochilova Mexrubon Syratovna	<i>Значение курсов повышения квалификации учителей цифровой грамотности и применению образовательных платформ на уроках географии</i>	64
Sirojov Otajon Orifjonovich	<i>Talabalarning o‘quv faoliyatini raqamli texnologiyalar asosida tashkil qilishning integrativ mexanizmlarini takomillashtirish</i>	69
Islomov Nurtoy Nomoz o‘g‘li	<i>Talabalarda atamalar bilan ishlash ko‘nikmalarini takomillashtirish</i>	76

Madaminova Gulzira Gulamkadirovna	<i>Ingliz tili o‘qitishda o‘quvchilarning kognitiv kompetensiyani rivojlantirish metodlari tahlili</i>	80
Eshmuminova Oybarchin Botirovna	<i>Maktabdan tashqari ta‘lim strategiyalari: istiqbolli yo‘nalishlar, strategik rejalashtirish va amaliy tadqiqotlar</i>	84
Ibodulloyev Nurali Sheraliyevich	<i>Raqamli texnologiyalardan foydalanishning ta‘lim jarayonidagi o‘rni</i>	88
Odamova O‘g‘iljon Kenjayevna	<i>Ta‘lim muassasalarida psixologik xizmatning samaradorligini oshirishda ertak terapiyasining o‘rni</i>	91
Shikarov Tolib Tavakalovich	<i>Raqamli pedagogikada adaptiv ta‘lim texnologiyalari: talabalarning individual ehtiyojlarini qondirish va o‘quv samaradorligini oshirish</i>	95
Raximov Azizbek Normurodovich	<i>Jadid munavvarlar faoliyatida vatanparvarlik tarbiyasining pedagogik mohiyati</i>	99
Shomurodova Nozima Baxriddin qizi	<i>Maktabgacha yoshdagi bolalarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda xorijiy tajribalar tahlili</i>	104
Xolmirzayeva Shahnoza Majidovna	<i>Maktabgacha yoshdagi bolalarda mustaqillik va ijodiy tashabbusni rivojlantirishning pedagogik asoslari</i>	108
Tangirov Farxodjon Mamatyakubovich	<i>Loyihaga asoslangan faoliyatning o‘quvchilar meta-fan kompetensiyalari va texnologik madaniyatini rivojlantirishga ta‘siri</i>	112
Rasulov Rustambek Odilovich Xoshimov Mirjalol Murodjon o‘g‘li	<i>Xalqaro aloqa: mohiyati, rivojlanishi, va zamonaviy tendensiyalar</i>	119
Baratova Nozima Xidirova Gavhar Rustamovna	<i>Raqamli texnologiyalar asosida barqaror turizmni rivojlantirish istiqbollari</i>	123
Urazaliyeva Dilraboxon Nishonboyevna	<i>O‘smirlarda suisid xavfining bio-psixo-fiziologik mexanizmlari: masofaviy psixogen ta‘sir sharoitida tibbiy-psixologik yondashuv</i>	129
Kurbonov Munis Ro‘zmetova Muhabbat	<i>Ta‘lim jarayonida pedagogik yondashuv axborotlashtirishning ahamiyati</i>	137
Farmonova Dildora Sobirovna	<i>Nogiron bolalarning jamiyatga moslashuvdagi to‘siqlar</i>	140
Axmadova Gulbashakar Azizbekovna	<i>Erta bolalikda emotsional befarqlikning oqibatlari</i>	143
Tojiboyev Ziyodilla A‘zamjon o‘g‘li	<i>Raqamli iqtisodiyot sharoitida milliy iqtisodiyotni rivojlantirishning nazariy va amaliy jihatlari</i>	147
Umaraliyeva Hilola Fazliddin qizi	<i>Talabalarning kommunikativ kompetentligi guruhiiy o‘zaro ta‘sir samaradorligining prediktori sifatida</i>	149
Kozieva Ikbol Komilzhonovna	<i>Onomastics funktsions</i>	153
Ismatova Dilafruz To‘ymuratovna	<i>Zamonaviy jamiyatda oilaviy qadriyatlar transformatsiyasi: an‘anaviy modeldan individualistik modelga o‘tish jarayoni</i>	156
Ziyadilloeva Malikabonu Abdulloyevna	<i>Approaches to studying individual soldier performance and group interaction in the armed forces</i>	160

Ashrapov Nodirbek Namoz o'g'li	<i>O'smirlik davrida kognitiv jarayonlarning shakllanishiga ta'sir etuvchi ijtimoiy-muhit omillari va ularning shaxs kamolotidagi ahamiyati</i>	164
Hamroyev Jasur Umedovich	<i>Oliy ta'lim muassasalarida sun'iy intellekt texnologiyalari asosida talabalarning innovatsion tafakkuri va muammoli vaziyatlarni hal etish kompetensiyalarini rivojlantirish mexanizmlari</i>	169
Axmadov Nazirjon Rahmat o'g'li	<i>Social and psychological factors in the development of positive behavior in adolescents</i>	173
Rustamov Shavkat Shuxratovich	<i>Pedagogical and psychological approaches to developing students' innovative competence</i>	177
Назаров Акмал Мардонович	<i>Психологические факторы развития креативного мышления и инновационного подхода у студентов</i>	180
Ганджиев Феруз Фуркатович	<i>Проявления агрессии среди подростков в социальных сетях и их психологические последствия</i>	184
Дехконбоев Шохжахон Ойбекович	<i>Методы и подходы судебно-психологической экспертизы при оценке эмоционального состояния личности</i>	189
Zoirov Abduqodir Askarovich	<i>Talabalarda diqqat sifatлари rivojlanishining psixologik determinantlari</i>	193
Xolmo'minova Yasmina Ma'murjon qizi	<i>Maxsus ehtiyojli bolalar bilan ishlashda individual ta'lim dasturlarining samaradorligi</i>	197
Khusanova Gulasal Shuhratjon kizi, Fozilova Shakhzoda Aslam kizi	<i>Comparison of the effectiveness of online and offline learning</i>	200
Raximova Moxinora Xoshimjanovna Ibrohimova Feruzabonu Ilyosbek qizi	<i>Rivojlangan xorijiy mamlakatlar ta'limi taraqqiyotining ayrim masalalari</i>	203
Шарипова Умида Шавкат кизи	<i>Факторы и проблемы исследования гендера в социолингвистике</i>	206
Тагирова Муштарий Махсудовна	<i>Своеобразные черты литературных и публицистических трудов джадидов</i>	209
Narziyeva Husnora	<i>Norasmiy savdoning shahar iqtisodidagi o'rni</i>	212
Xomidova Mahliyo Akobir qizi	<i>Elektron hisoblash mashinalari uchun yaratilgan dasturlar, ixtirolar, foydali modellar va sanoat namunalari</i>	216
To'raqulova Nargiza Ali qizi	<i>Yozuvning vujuga kelishi va tilshunoslikdagi ahamiyati</i>	219
Qovlonbekov Abdulaziz Abdullajon o'g'li.	<i>Para sportchilarni qo'llab quvvatlashning ijtimoiy psixologik determinatlari (o'smir yoshidagi parasportchilar misolida).</i>	222
Diyorbek Abrayev Mamarajab ogli	<i>Translation of culturally-bound words from english into uzbek: challenges and strategies</i>	225
Sharipova Shukronaxon Baxtiyorjon qizi	<i>O'zbek xalq og'zaki ijodi va uni maktabgacha yoshdagi bolalar emotsional intellektini rivojlantirishda qo'llashning psixologik asoslari</i>	228

<i>Rahmatova Nasiba Sobirovna</i>	<i>Gender psixologiyasida jinsiy farqlanish muammolarini tahlil qilishda erkaklar va ayollarning rollari</i>	231
<i>Ro‘ziyev Ulug‘bek Muzzafarovich</i>	<i>O‘smirlardagi emotsional zo‘riqishlar va ularni kelib chiqish sabablari</i>	238
<i>Mirzayeva Dilshoda Ikromjonova Sayfidinova Aziza Tolibovna</i>	<i>O‘zbek va ingliz leksikasida nabotot obrazlarining metaforik talqini</i>	242
<i>Qodirova Dilnoza Murtazoyevna</i>	<i>Talabalarda professional identifikatsiya jarayonining psixologik determinantalari</i>	244
<i>Tajibayev Shohruh Maqsudovich</i>	<i>The influence of psychological characteristics on guides’ communicative skills and their professional significance</i>	251
<i>Sharopov Suxrob Shodi o‘g‘li</i>	<i>O‘smirlarda refleksiv xususiyatlar va tanqidiy fikrlash o‘rtasidagi bog‘liqlik</i>	256

“ACADEMIC SPECTRUM”

ILMIY METODIK JURNALI UCHUN MAQOLALARNI RASMIYLASHTIRISH TALABLARI

“ACADEMIC SPECTRUM” ilmiy jurnali mualliflari diqqatiga!

1. “ACADEMIC SPECTRUM” ilmiy jurnali ilmiy maqolalarni o‘zbek, rus va ingliz tillarida chop etadi.

2. E‘lon qilinadigan maqolalarga bo‘lgan asosiy talablar:

✚ ishning dolzarbligi va ilmiy yangiligi;

✚ maqolaning hajmi: adabiyotlar ro‘yxati, chizma va jadvallar inobatga olingan holatda 3-8 betgacha;

✚ maqola nomi, annotatsiya (50-60 ta so‘z) va tayanch so‘zlar (8-

10 ta) ingliz, o‘zbek va rus tillarida keltiriladi.

3. Maqola boshida mavzu, muallifning F.I.O. (to‘liq yozilishi kerak), mualliflar bir nechta bo‘lsa, ularning har biri haqida to‘liq ma‘lumotlar berilishi shart, tashkilot, shahar, mamlakat, muallifning e-maili ko‘rsatiladi. Matnda kirish qismi, tadqiqot obyekti va qo‘llanilgan metodlar, olingan natijalar va ularning tahlili, xulosa, adabiyotlar ro‘yxati, albatta, keltiriladi. Maqolada keyingi 10-15 yilda e‘lon qilingan adabiyotlarga havola qilinishi tavsiya etiladi.

4. Matn uchun: Microsoft Word; Times New Roman, 12 shrift, maqola nomi bosh harflarda, interval 1,0; abzas 1,0 sm, yuqori va pastki tomon 2 sm, chap va o‘ng tomon 2 sm.

5. Agar maqolaga rasm, jadval, diagramma, sxema, chizma, turli grafik belgilar kiritilgan bo‘lsa, ular aniq va ravshan tasvirlanishi, qisqartmalarning to‘liq izohi yozilishi lozim. Formulalar matnga maxsus kompyuter dasturlarida kiritilishi kerak.

6. Iqtibos olingan yoki foydalanilgan adabiyot satr osti izohi tarzida emas, balki maqola oxirida asosiy matndagi ketma-ketligi asosida umumiy ro‘yxatda ko‘rsatiladi. Matn ichidagi ko‘chirmadan so‘ng iqtibos olingan asarning ro‘yxatdagi tartib raqami va sahifasi kvadrat qavs ichida beriladi. Bu o‘rinda kitob, to‘plam, monografiyalar uchun mualliflarning ism-familiyalari, manbaning to‘liq nomi, nashr ko‘rsatkichi (shahar, nashriyot va nashr yili) ko‘rsatiladi. Jurnal maqolalari va boshqa davriy nashrlar uchun mualliflarning ism-familiyalari, maqola nomi, jurnal nomi, yili va soni, sahifa nomeri ko‘rsatiladi.

7. Maqola matni kamida 70-80 % muallifning shaxsiy izlanishlari natijasiga asoslanishi lozim. Topshirilgan maqolalar “Anti plagiat” tizimi yordamida tekshiriladi.

8. Tahririyatga taqdim qilingan maqolalar tahririyat tomonidan taqrizga beriladi. Maqola taqrizdan qaytgach, agar zarur bo‘lsa, barcha savol va e‘tirozlar bo‘yicha muallifga qayta ishlash uchun taqdim etiladi. Maqola nusxalari qaytarilmaydi.

9. Tahririyat maqolani taqrizga yuboradi, taqriz ijobiy bo‘lsa maqola jurnalda chop etish uchun qabul qilinadi. Jurnalda anjuman tezisleri va ma‘ruzalari chop etilmaydi. E‘lon qilingan materiallarning haqqoniyligiga va ko‘chirilmaganligiga shaxsan muallif javobgardir.

10. Tahririyat maqolaga ayrim kichik o‘zgartirishlarni kiritishi mumkin. Yuqoridagi talablarga javob bermaydigan maqolalar tahririyat tomonidan ko‘rib chiqilmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

11. Ijobiy taqriz berilgan maqola tahririyat tomonidan qabul qilingan sanaladi. Jurnal tahririyati maqola matnini qisqartirish va unga tahririy o‘zgartirishlar kiritishga haqlidir.

12. Yuqoridagi talablarga javob bermaydigan maqolalar tahririyat tomonidan qabul qilinmaydi va ko‘rib chiqilmaydi.

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Buxoro viloyat Axborot va Ommaviy kommunikatsiyalar boshqarmasi tomonidan 2025-yil 26-dekabrda №1273056 sonli guvoohnoma bilan ro‘yxatga olingan.

Tahririyat manzili: 200117, O‘zbekiston Respublikasi,
Buxoro shahri Alpomish ko‘chasi, 9-uy
Elektron manzil: <https://fanistiqbollari.uz>
Telegram raqami: -998 (91) 245-46-66

“ACADEMIC SPECTRUM” ilmiy-metodik jurnal.

Buxoro

2026. № 2-Son.